

Bi bila zmaga Hitlerja rehabilitirala?

7. maja 1945 je bila podpisana kapitulacija Hitlerjevih vojsk na zahodu in 8. maja na vzhodu. Premirje je uradno stopilo v veljavo 9. maja in na ta dan je bila osvobodjena tudi Ljubljana, kot eno zadnjih mest v zasedeni Evropi. Trst je doživel svojo osvoboditev že v začetku maja.

Dogodki v tistem dramatičnem maju 1945 so se odvijali po vsej Evropi tako naglo in so imeli tak obseg ter posledice, da si je še danes težko ustvariti pravi pregled nad njimi. Istčasno, ko se je končavala hitlerjanska zasedba, je cela vrsta narodov in držav doživela novo zasedbo s strani Sovjetske zveze, ene izmed zmagovalk vojne proti Hitlerju, države, v kateri so do tedaj gledali osvoboditelji. Težko je bilo čez noč videti v sovjetskih vojskah, katerih prihod so si do tistega trenutka ljudje tako želeli, da bi jim prinesla svobodo, nove okupatorje, kot je bilo čez noč težko spremeniti idealno podobo, ki so si jo mnogi v zasedeni Evropi ustvarili o zahodnih osvoboditeljih, in priznati, da so tudi oni sposobni krivic in oportunističnega podpiranja močnejšega nasproti njegovi dotedanji žrtvi, kot smo doživeli to ravno Slovenci na Koroškem in tudi na Tržaškem. To je bila za mnoge lekcija političnega in ideološkega realizma, čeprav se zdi, da je večina ni hotela vzeti na znanje in se raje še naprej vdaja svojim iluzijam.

Kaj jim pomeni svoboda?

Ideali svobode, za katere so se bojevala osvobodilna gibanja po zasedeni Evropi in katere so razglasili tudi zahodni in vzhodni zavezniki, so si er prišli v obliki slovesnih izjav v ustave mnogih obnovljenih in dozdevno prenovljenih držav, tudi italijanske in avstrijske, toda uresničeni so bili dozdaj le v majhni meri in danes se lahko reče o njih ne le to, da so zbledeli, ampak celo to, da so velikemu delu novih generacij popolnoma tuji in da imajo do njih celo sovražen odnos. Kaj pomeni velikemu delu današnjih, posebno mladih ljudi pojem svobode, za katero je padlo v partizanskih bojih, na moriščih ali v koncentracijskih taboriščih v dobi nacizma in fašizma na milijone ljudi? Ob besedi svoboda se posmehujejo, češ kaj pa je svoboda? Kaj nam bo svoboda? Hočemo višje plače, hočemo lažje življenje, hočemo več udobja, hočemo avtomobile in avtoceste, hočemo socialno varnost in visoke pokojnine, hočemo, da padejo meje med državami in narodi, da nam bo odprta za potovanje in delo vsa Evropa. Svoboda je tam, kjer je dobro življenje. To je svoboda. Z nevoljo gledajo na parlamentarno demokracijo in strankarsko dejavnost. To jim pomeni »prepir« in trošenje sil. Ugajajo jim »močne manire«, odločitve, ki so sklenjene v kabinetih diktatorjev in ne po dolgotrajnih in včasih mučnih diskusijah ter kompromisih v

(Nadaljevanje na 3. strani)

Slovenska skupnost za naše pravice

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka je imel v petek, 4. maja, tiskovno konferenco, na kateri je podrobno obrazložil prizadevanje svoje politične organizacije za uveljavljanje pravic slovenske narodne manjšine v drugi deželni zakonodajni dobi. Svetovalec Štoka je poudaril, da je to delovanje Slovenske skupnosti najboljše razvidno iz zakonskih predlogov deželnega in vsedržavnega značaja, iz resolucij, interpelacij in vprašanj, ki jih je bil vložil v deželnem svetu in obravnavajo domala celotno problematiko slovenske narodne manjšine v deželi Furlaniji - Julijski krajini.

Po uvodnem poročilu, v katerem je deželni svetovalec Slovenske skupnosti podčrtal prizadevanja tudi na socialnem, sindikalnem in ekonomskem področju, so predstavniki tiska postavili razna vprašanja.

V odgovoru je Štoka ponovno poudaril velik pomen in neizpodbitno težo, ki jo ima slovenski samostojni nastop na volitvah, in sicer v javnem političnem življenju slovenskega zamejstva. Zato je dejal v odgovor beneškemu »Domu«, da je cilj nas vseh predložiti slovensko listo, kjer je le to možno. Samo tam, kjer je resnično nemogoče vložiti slovenske liste, se lahko preko posameznikov skuša vplivati na narodnostni, ekonomski in politični razvoj. Vendar ni to lahka stvar; kjer ni slovenske liste, kot je to na pr. v videmskem pokrajinskem ali občinskem svetu, tam nobena stranka ne govori rada o slovenskih vprašanjih v teh organih, je dejal Štoka. »Dejstvo je, da se o slovenskih vprašanjih govori samo tam, kjer je prisotna slovenska lista; kjer te ni, tudi obravnavanje te tematike ni!«

Od ostalih odgovorov naj zabeležimo tistega, v katerem je deželni svetovalec Štoka orisal zadržanje Slovenske skupnosti v deželnem svetu. Ker nismo ne v strogi opoziciji, je dejal Štoka, ne v deželnem odboru, smo svoje ravnanje uravnavali v smislu konstruktivne kritike.

Ko je bil po našem mnenju deželni zakon dober, smo glasovali zanj, ko je pa bil po našem mnenju zakonski osnutek pomanjkljiv ali slab, smo odločno glasovali proti. Tako smo glasovali proti zakonu o lovu, gorskih skupnostih, urbanističnem načrtu itd. Glede zakona o gorskih skupnostih je Štoka omenil in ožigosal čudno ravnanje vladnih strank (DC, PSI in PSDI), ki so skupaj z desničarskimi strankami glasovale v deželnem svetu proti uporabi slovenskega jezika v bodočih gorskih skupnostih. Štoka je poudaril pozitivno plat svobodnega nastopanja Slovenske skupnosti v deželnem svetu, ki je prineslo tudi določene sadove.

Na zadevno vprašanje je Štoka nadalje dejal, da ni deželni odbor opravil vloge, ki bi jo moral v korist slovenske narodnostne skupnosti. Nekaj se je v teh letih premaknilo, nekaj zakonov je bilo sprejetih, določeni premiki so bili tudi v Benečiji; dežela nas je združila v upravno telo od Trbiža do Milj, naše organizacije so prišle do podpor, ne prevelikih in tudi ne zadostnih, vendar je do njih le prišlo. Vendar gre za globalno obravnavanje naših problemov. Dežela pravi, da ni pristojna. Delno to drži, vendar ima v okviru svojega statuta dežela le nekaj pristojnosti, ki jih mora v prihodnji zakonodajni dobi izkoristiti. Za vprašanja, ki so v okviru državnih pristojnostih, pa bomo z vso odločnostjo zagovarjali nujnost sprejetja globalnega zaščitnega zakona v parlamentu, ki naj po zgledu južnotirolskega »paketa« dokončno reši vsa naša odprta vprašanja in daje deželi možnost reševanja vseh naših problemov.

To so bile glavne točke iz dolgega in izčrpnega razgovora, ki ga je imel deželni svetovalec Slovenske skupnosti s predstavniki slovenskega zamejskega tiska, in sicer s Primorskim dnevnikom, našim Novim listom, Katoliškim glasom, Gospodarstvom, tržaškim Delom, beneškim Domom, Mladiko in Dnevom, katerim se je tudi zahvalil za poročanje o delu Slovenske skupnosti v zadnjih petih letih.

V Libanonu kot že v Jordaniji

Iz Libanona prihajajo zadnje dni dramatične in čudne vesti. V nočeh se libanonske vladne čete in palestinski gverilci, ki jim z arabsko besedo pravijo fedaini, zagrizeno bojujejo med seboj, ob zori sklenejo premirje, s sončnim zahodom pa se začne od kraja. Ministrski predsednik Hafez je odstopil. Sirija grozi z vdorom, da bi podprla gverilce, pomišlja pa se še iz strahu pred izraelskim posegom. Izrael namreč ne bi mirno gledal sirskega vpada in bi tudi sam posegel vmes. Konec sirske intervencije si je potem lahko predstavljati. Toda znalo bi se zgoditi, da bi se stvari zapletle in da bi to sprožilo novo vojno na Bližnjem vzhodu. Zato je zadeva resna in jo svet spremlja z velikim

zanimanjem, posebno pa še sredozemske države.

V resnici ni pri tej zadevi nič posebno novega. Svoj čas je bilo jedro arabskih gverilcev v Jordaniji, odkoder so v majhnih skupinah vdirali čez izraelsko mejo. Pri tem so imeli hude izgube in tako so počasi izgubili veselje do vojskovanja z Izraelci. Tem bolj pa so se posvetili nalogi, da se polastijo oblasti v Jordaniji. Take načrte so gojili seveda njihovi voditelji. Upali so, da bodo potem, ko bi imeli državo v svojih rokah, lažje nadaljevali vojno. Poleg tega je — kot znano — oblast sladka. Načrt pa se ni posrečil, kralj Husein in njegovi

(Nadaljevanje na 6. strani)

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 13. maja, ob: 8.00 Koledar, 8.05 Slovenski motivi, 8.30 Kmetijska oddaja, 9.00 Sv. maša, 9.45 Albert Roussel: Godalni kvartet, 10.15 Poslušali boste, 11.15 Mladinski oder: »Demetrij«, Igra, Napisala Marjana Prepeluh, 12.00 Nabožna glasba, 12.15 Vera in naš čas, 12.00 Nepozabne melodije, 13.00 Kdo, kdaj, zakaj..., 13.30-15.40 Glasba po željah, 15.40 »Bog ohrani Škotsko«, Igra, Napisal Nicola Manzari, Režira Jože Peterlin, 19.25 Zgodovina italijanske popevke, 20.00 Šport, 20.30 Sedem dni v svetu, 20.45 Pratika, 22.00 Nedelja v športu, 22.10 Sodobna glasba, 22.20 Zabavna glasba.

:: PONEDELJEK, 14. maja, ob: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 11.40 Radio za srednje šole: »Violina, viola in violončelo: zgodovinski razvoj in njihova vloga v orkestru«, 12.00 Opoldne z vami, 13.30 Glasba po željah, 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji, 18.15 Umetnost, književnost in prireditve, 18.30 Radio za srednje šole — ponovitev, 18.50 Koncerti za več glasbil in orkester, 19.15 Odvetnik za vsakogar, 19.25 Jazz, 20.00 Športna tribuna, 20.35 Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti — Klavirski duo Gita Mally - Igor Dekleva: Primož Ramovš: Dialogi — Slovenski ansambli in zbori, 22.15 Zabavna glasba.

:: TOREK, 15. maja, ob: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 11.35 Pratika, 12.50 Violinist Leo Silvestri, 13.30 Glasba po željah, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.15 Umetnost, 18.30 Komorni koncert, 18.50 Glasbena beležnica, 19.10 Slovenski znanstveniki na univerzi, 19.20 Za najmlajše, 20.00 Šport, 20.35 Richard Wagner: Walkira, V odmoru (21.45) »Pogled za kulise«, (Dušan Pertot).

:: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 11.40 Radio za I. stopnjo osnovnih šol: »Metuljček cekinček«, 12.00 Opoldne z vami, 13.30 Glasba po željah, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.15 Umetnost, 18.30 Radio za I. stopnjo osnovnih šol — ponovitev, 18.50 Pianistka Doris Wolf, 19.10 Higiena in zdravje, 19.20 Zbori in folklor, 20.00 Šport, 20.35 Simfonični koncert, V odmoru (21.05) Za vašo knjižno polico, 22.10 Zabavna glasba.

:: ČETRTEK, 17. maja, ob: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 11.35 Slovenski razgledi, 13.30 Glasba po željah, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.15 Umetnost, 18.30 Umetniki in občinstvo (Dušan Pertot), 19.10 Ob stoletnici Manzonijske smrti, 19.25 Pisani balončki, 20.00 Šport, 20.35 »Najmanjša ljubezen na svetu«, Radijska igra, 21.35 Melodije v polmrazu, 21.50 Madrigali Claudia Monteverdija, 22.05 Zabavna glasba.

:: PETEK, 18. maja, ob: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 11.40 Opoldne z vami, 13.30 Glasba po željah, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.15 Umetnost, 18.30 Radio za drugo stopnjo osnovnih šol — ponovitev, 18.50 Sodobni italijanski skladatelji, 19.10 Boris Pahor »Momi«, 19.20 Zbori in folklor, 20.00 Šport, 20.35 Delo in gospodarstvo, 20.50 Vokalno-instrumentalni koncert, 21.50 V plesnem koraku, 22.05 Zabavna glasba.

:: SOBOTA, 19. maja, ob: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 13.30 - 15.45 Glasba po željah, 15.45 Avtoradio, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.15 Umetnost, 18.30 Klavirski duo Edda Calvano - Bruna Della Pietra, 18.45 Poker orkestru, 19.10 Družinski obzornik, 19.25 Revija »borovskega petja, 20.00 Šport, 20.35 Teden v Italiji, 20.50 »Nastanek Gropade«, Napisal Aleksander Mužina, 21.30 Vaše popevke, 22.30 Zabavna glasba.

STIPENDIJE ZA IZPOPOLNJEVANJE V SLOVENŠČINI

Odsek za slovenski jezik pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu obvešča, da so za udeležbo na IX. seminarju slovenskega jezika, literature in kulture, ki bo v Ljubljani od 2. do 14. julija letos, na voljo tri stipendijska mesta za interese s Tržaškega.

Interesenti naj dostavi pismo prošnje s podatki o poklicu in študiju ter osvojem kulturnem in družbenem delovanju na naslov Narodne in študijske knjižnice v Trstu (ul. Gepa 9) ali na naslov Odseka za slovenski jezik (ul. Montecchi 6) najkasneje do 31. maja.

PREDLOGI GENERALA MINHA

V začetku tega meseca je politični urad generala Duong Van Minha, voditelja nevtralnih političnih sil v Južnem Vietnamu, izdal dolgo izjavo, v kateri stoji med drugim zahteva, naj bi konferenca med obema sprtima južnovietnamskima stranema potekla v Južnem Vietnamu in ne v Franciji. Začasna revolucionarna vlada je na drugi strani predlagala, naj bi konferenca bila v Sajgonu ali kje drugje na področju, ki ga kontrolira vlada republike Južni Vietnam, oziroma na ozemlju, ki ga nadzoruje začasna revolucionarna vlada, ali pa med obema conama.

Deklaracija generala Minha najprej ugotavlja, da 90 dni po podpisu pariškega mirovnega sporazuma le-ta zaradi različnih nerešenih vprašanj, kot sta na primer osvoboditev političnih ujetnikov in umik tujih čet, še ni spoštovan. V njej podrobno navaja celo vrsto bistvenih pogojev, ki naj bi omogočili obnovitev miru; prenehanje vojnih operacij, točna razmejitev ozemlja, ki ga kontrolirata sajgonska vlada oziroma začasna revolucionarna vlada, spoštovanje demokratičnih svoboščin, osvoboditev civilnih zapornikov, vrnitev izgnancev itd.

Ko bi bili ti predhodni in bistveni pogoji izpolnjeni, je rečeno dalje v izjavi, bi bilo treba takoj ustanoviti Narodni svet sprave in sloge. Ta bi moral »resnično predstavljati vse plasti prebivalstva, vzporedno bi morale obe stra-

ni zmanjšati in demobilizirati čimvečje število svojih oboroženih sil, z namenom, da bi vzpostavili tako vzdušje, ki bi omogočilo nemoteno delovanje Narodnega sveta sprave in sloge« ter izvedbo svobodnih volitev. Volitve v ustavodajno skupščino bi moral po mnenju generala Van Minha izvesti pod mednarodnim nadzorstvom Narodni svet sprave in sloge. Kar zadeva sestavo Narodnega sveta, politični urad generala Minha poudarja, da bi morala biti v njem dejansko zastopana tudi tretja, nevtralna južnovietnamska stran.

Glasnik sajgonske vlade je Minhove predloge označil za »nejasne in neodgovorne«, češ da ne omenjajo problema umika severnovietnamskih čet. Zaenkrat ni točno znano, kakšno stališče je do te izjave zavzela začasna revolucionarna vlada. Treba pa je priznati, da je v predlogih generala Duong Van Minha prisoten čut za dejanskost v Južnem Vietnamu, kajti le ob stvarnem upoštevanju vseh političnih, vojaških in družbenih okoliščin v tej državi je mogoče pričakovati izhod iz zagate, v kakršno je zašlo izvajanje pariških mirovnih sporazumov.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Mihec in Jakec se menita o jezikih

— Znaš Jakec, s čem se zde zgebljavajo učenjaki? Kaku be navezali stike sez ledmi, ke živijo na drugeh planetih. Ma ne miga sez kašnem Marsam al Venero, zatu ke tu je skori gvišno, de tam ni ledi, kvečjemi kašni bacili jn rase samo kašen mah. Med učenjaki so skori gvišni, de morejo bet letje na kašneh planetah, ke so strašno delč od nas. Na meljone jn meljone kilometrov al — koker pravejo — na taužente svetlobnih let.

— Beži, beži Mihec! Ki bojo ledje na drugeh zvezdah! In tudi če bi bli, se nimamo kej ment ž njimi. Uani jemajo svoje skrbi, mi pej svoje, ke jeh ne manka. In pole be blo zmiri nevarno, de be začeli ž njimi vojsko. Morbet so še bol žleht ku mi.

— Ja, ma učenjaki so prou gvišni, de morejo bet. Tudi zastran tisteh ptiatov, ke so jeh ledje večkrat vidli po zraki. In mislejo, de morejo bet ane rakete od ledi z drugeh planetov, ke hodejo gledat našo zemlo.

— In kej se čejo ž njimi ment? Jeh prašat kašen režim jemajo? In če jemajo lepe babe?

— Ta glavni problem ni kej govort, ma u kašnem jeziki. Zatu ke se ne zna, u kašnem jeziki govoriyo.

— Jest be reku po latinsko. Ke tu je še zmiri an jezek od učenjakov.

— Znaš, ni rečeno. Lahko de be zastopli angleško. Ke angleško govoriyo po celmi sveti jn Angleži so zmiri dosti rajšali, jemeli kolonije jn vse sorte.

— Ma čaki, Mihec! Sej ni nanka gvišno, de uani govoriyo koker mi. Lahko, de so tu tašne

beštje, ke nečko prenašajo misli. In taku ni neč slišat.

— Tudi če ni slišat, ma lahko znajo pisat al pej delat ane signale ku — denmo reč — pr nas telegraf. Tista abeceda Morse. Glih tu štedirajo, de be jem pošiljali ane signale. Ma tašne, de be uani na tu kej odgovorili.

— Posluš Mihec, tudi če be najdlji an jezek, ke se bi zastopli, še ni rečeno, de be se res zastopli. Poglej tle na naši zemli kašno besedo! Denmo reč demokracija al svoboda al lebezen al pravica al kar češ. Kej ne zastopemo te besede vsak na svoj način jn pomenejo za vsacga nekej družga? Kej ne videš, de se ledje ne zastopemo med sabo nanka če govorimo glih tisti jezek. Kej se zastopejo Rusi jn Kitajci, ke so vsi tovariši? Kej se zastopejo diplomati, ke jemajo okuli sebe tolko prevajalce? Kej se zastopemo mi z našo vlado, čeglih govorimo pa taljansko? Sej še Slovenci med sabo se ne zastopemo. Pej češ, da se bomo zastopli sez drugimi planeti. Be blo že dosti, če be mi zastople, kej se menejo žvali med sabo. In kej mislejo od ledi. Tu viš be blo zanimivo! Zatu ke žvali se med sabo marsikej zmenejo, ma mi tega ne zastopemo. In mogoče be nam kej nucalo, če be jeh zastopli.

— Ma videš, če be se mi kej menli z drugimi planeti, be lahko zvedli, kaku so tam rešli vprašanje zaščite narave, kaku jemajo zrihtano socialno jn zdravstveno zaščito, s čim se vozejo z anga kraja u drugi jn tolko reči.

— In kolko cajta be nucalo za dobet odgovor?

— Ja, računej! Dvataužent svetlobnih let če, dvataužent svetlobnih let nazaj. Če bi danes poslali an signal, ke be ga uni zastopli, homo dobili odgovor čez štiritašent let.

— Sej ti pravem Mihec, de je samo zguba časa.

Bi bila zmaga Hitlerja rehabilitirala?

(Nadaljevanje s 1. strani)

parlamentnih zbornicah. Diskusija jim pomeni šibkost, v diktatu vidijo moč.

Mnogokrat nam je težko pri srcu ko poslušamo tako govorjenje, polno cinizma in oportunitizma, pa tudi ignorantstva in vneme za puhle in lažne ideale. Tega mogoče niti niso sami krivi, ampak splošno vzdušje našega časa, ki ga mnogo bolj zanima cena avtomobilov in bencina kakor cena svobode.

Tista hiša v ulici Ghega

Koliko je danes mladih ljudi, ki bi zdaj za hip postali pred hišo v ulici Ghega, v kateri so nacisti obesili 50 talcev, po večini naših ljudi s Primorskega (celo po več iz ene družine), in pomislili na to, za kaj so se vendar borili in zavzemali tisti ljudje, ki so tvegali ječo in strašno smrt, ki jih je potem tudi doletela — najstrašnejša, ki si jo je mogoče misliti? Ali zares samo za motorizacijo, za avtoceste, za višje plače in pokojnine? Ali za kak drug ideal, ki se jim je zdel plemenitejši in zares vreden, da zanj tvegajo trpljenje in smrt? Nočemo soditi, a bojimo se, da je takih mladih ljudi, ki bi kdaj obstali pred tisto grozno hišo v ulici Ghega s tako mislijo ali ki bi se spomnili tistih, ki so morali umreti v Rižarni, na openskem strelišču ali na gajini pri Bazovici, ko se udobno z avtom peljejo tam mimo kam na izlet ali na zabavo, bolj malo. V današnjih razmerah se zdi vse tisto tako daleč; mladim je to prazgodovina, ki jih ne zanima, in le redkim prodre v zavest, da so tisti ljudje vendarle trpeli, se borili in umrli tudi za to, da bi lahko nove generacije živele bolj srečno in svobodno.

Hitler je bil predhodnik

Vse kaže tako, da zgodovina rehabilitira Hitlerja. Postopno, neopazno, korak za korakom. On je bil prvi, ki je gradil avtoceste; on je ustanovil tovarne Volkswagen in obljubil avto vsakemu Nemcu; on je prvi odstranjeval meje nacionalnih držav v Evropi, da je odprl pot imperializmu in gospodarskemu ekspanzionizmu; prvi, ki je »združil Evropo«, čeprav pod nemško čelado; bil je prvi, ki je z gnusom govoril o evropskem parlamentarizmu in demokraciji, ki sta bila stoletja nedosegljiv ideal svobodoljubnih ljudi v Evropi, ker so videli v njima jamstvo človekovega dostojanstva in jez pred samovoljo absolutističnih vladarjev in diktatorjev; Hitler je bil tisti, ki je bil prepričan, da je ljudem več do udobja, socialne varnosti in visoke življenjske ravni kakor do svobode; bil je prvi, ki se je ravnal po načelu, da namen posvečuje sredstva in ki je učil, da je pravica do odločanja pridržana samo nekaterim, drugi pa morajo samo ubogati in se zanesti na njihovo modrost in na učinkovitost in modrost njihovih skiepov; on je bil prvi, ki je zvalil in navlekel v Nemčijo milijone tujih delavcev, breč katerih dozdevno zdaj ne gre več v nobeni evropski industrijski državi — brez te prefinjene oblike suženjskega dela in stanja; bil je prvi, ki je začel rodomor, nad čemer se danes nihče več ne razburja, niti Združeni narodi (glej Afriko, Amazonijo itd.); bil je prvi, ki je spoznal moč propagande in z njo nadomestil vest in samostojno mišljenje v ljudeh. In še bi našli marsikaj, v čemer je dajal zgled in vplival na mišljenje današnjih ljudi, ne nazadnje tudi v tem, da naj

močnejši diktirajo svojo voljo šibkejšim, velike države majhnim.

In če bi bil zmagal...

Predstavljajmo si, kaj bi bilo, ko bi bil zmagal. Danes bi bil spoštovan in češčen državnik; papež bi ga sprejemal v avdijenco; bil bi časten gost v Združenih državah in celo v Angliji in Rusiji, da ne govorimo o Pragi ali o Beogradu. Kak Kissinger bi mu ves zadovoljen in nasmejan stiskal roko, državni poglavarji in njihove žene, bi se mu ljubezljivo nasmihale; množice bi se drenjale na pločnikih cest, po katerih bi se vozil, in dekleta bi mu metala cvetje, šolarji pa bi mahali z nacističnimi zastavicami. Imel bi že kakih osemdeset let, a verjetno bi bil še dobro ohranjen in čil. Vsekakor še ne bi mislil na to, da da oblast iz rok. V svojih govorih bi — po zmagoviti vojni — naglašal potrebo sprave in sodelovanja med narodi in verjetno na obiskih niti ne bi dodajal besed »pod vodstvom Velike Nemčije«, da ne bi koga užalil. Kdo bi še upal omenjati tiste, ki jih je dal pobiti ali izstradati v koncentracijskih taboriščih? In komu bi bilo mar tistih pet ali šest milijonov Judov, ki jih je dal pokončati v plinskih celicah in z masovnim streljanjem? Ne le, da bi bilo to proti protokolu in proti duhu mirnega sožitja in prijateljskega sodelovanja, ampak bi tudi v resnici nikogar več ne zanimalo. Bilo bi tako daleč kot pravljica, medtem ko bi bil Hitler tu, v lepi uniformi, konkreten, uspešen, češčen in spoštovan, celo fanatično oboževan, in matere bi dvigale svoje otroke, da bi ga videli, ter bi bile presrečne, če bi se jim nasmehnil ali se jih celo dotaknil s svojimi rokami

množičnega morilca. Mlade generacije pa enostavno ne bi hotele verjeti v njegova hudodelstva in bi smatrale za nergače in čudake tiste, ki bi jih kdaj vendarle omenili. Sicer pa bi bilo o tem prepovedano govoriti in bi veljalo za hudo nedostojno. V njegovih življenjepisih bi ne bilo besedice o tem in torej tudi ne bi bilo nič res.

Vso to idilo je preprečilo le banalno dejstvo, da so bile združene ameriške in sovjetske divizije ob podpori osvobodilnih gibanj po vsej Evropi močnejše kot hitlerjanske. Druge bi danes Evropa ne imela toliko problemov: niti težav z demokracijo in parlamenti, niti stavk, nacionalizmov, socializmov in komunizmov. Vse bi šlo zelo gladko, v ritmu »SS marschier« in vsa Evropa bi izgledala kot en sam sijajno discipliniran orkester z enim samim dirigentom.

Ali pa bi bila ta enotnost res višek sreče, izpolnitev idealov evropskega človeka?

Današnja mlada generacija bi se morala boj zavedati, da je edini jez proti temu, proti totalitarni enotnosti, naša prezirana demokracija, naši zasmehovani parlamenti, naša dozdevno tako graje vredna neenotnost mnenj skoro o vsakem problemu, naša večna pripravljenost na kompromise na ljubo mirnemu in omikanemu sožitju, naš odpor do odločitev »močnih mož« za zaprtimi vrati. Potem bi se ji morda posvetilo, da danes le ni vse tako slabo in da tisti, ki so umrli v hiši v ulici Ghega ali v Rižarni, pri Bazovici ali na openskem strelišču, v koncentracijskih taboriščih, kot partizani ali na frontah le niso bili sami čudaki in fanatiki, ampak da so dobro vedeli, za kaj tvegajo svoje življenje, proti gemur se borijo in kaj hočejo ohraniti prihodnjim generacijam.

NAPREJ OD DIALOGA

V petek zvečer je imel znani italijanski matematik in mislec, marksist Lucio Lombardo Radice v krožku »Che Guevara« pred natrpano dvorano pazljivih poslušavcev, večinoma mladine, izredno zanimivo in važno predavanje z naslovom: Kristjani in marksisti po dialogu. Za naše bravce bom skušal obnoviti bistvo njegovih izvajanj, na koncu pa bom dodal nekaj svojih misli, ki se kar same vsiljujejo ob tem tako perečem problemu.

Za italijansko partijo je značilno — pravi Lombardo Radice — da se že od vsega začetka ni prepuščala kakšnemu načelnemu antiklerikalizmu ali celo nastopala proti religiji kot taki. Že od začetka je zaznala določeno razliko med katoličani in katoličani. K temu jo je navajal že prelom med katoličani samimi za časa fašizma, ko so se v tej zgodovinski preizkušnji nekateri odločili za bolj ali manj jasno podporo črni diktaturi, drugi pa so že tedaj odločno nastopili proti. Težava je bila le v tem, da so v tistem začetnem obdobju italijanski marksisti videli v odprtih kristjanih le posameznike in ne, kot se je to pokazalo kasneje, dejansko neko novo krščansko gibanje z drugačnimi pogledi na svet. Na drugi strani pa so tudi vatikanski krogi trdno vztrajali na propagandi proti brezbožnemu komunizmu. Ker se z njim niso mogli soočiti in spoprijeti na političnem in niti socialnem področju, so vodilni cerkveni krogi obsodili novo nastajajoče delavsko gibanje kot brezbožno in s tem pretrgali z njim kakršnekoli vezi, katoličanom pa zagrozili z izobčenjem, če bodo iskali stike v tisto smer. In italijanski marksisti so takrat zagrešili prav to, da so ves krščanski svet brez razlik istovetili s temi uradnimi stališči. Toda razvoj določenih kršćan-

skih gibanj po raznih delih sveta in v raznih okoliščinah je šel svojo pot naprej in našel v Janezu XXIII. svojo najeminentnejšo uresničitev.

Podlaga za pripravljenost na dialog — nadaljuje Lombardo Radice — nastaja prav v tem času in dva dogodka sta bistveno važna za vse poznejše vzajemno spoznavanje: papeževa enciklika Mir na zemlji (objavljena 11.4.1963) in na marksistični strani Togliattijev govor v Bergamu, 20.3.1963 »O usodi človeka«.

Medtem ko je Leon XIII. z okrožnico Rerum novarum postavil točno določene socialni nauk Cerkev (po principu medrazredne družbene ureditve), se z encliko Mir na zemlji ta nauk končuje. Odpira se novo obdobje, v katerem namesto zaključene socialne nauka vrsta novih teoloških smeri od politične teologije do teologije revolucije vzbudja kristjane k zanimanju za socialne probleme.

Togliatti pa v svojem govoru prihaja do ugotovitve, da za bistvene družbene spremembe ne zadostuje sprememba socialnih struktur. Potrebno je vzajemno razumevanje in sodelovanje vseh ustvarjalnih družbenih plasti. Do tistega obdobja se italijanski marksisti niso ukvarjali z religioznimi vprašanji in so zato imeli o vsem, kar je s tem v zvezi, precej nejasne pojme. Zlasti o italijanskem kleru, v katerem so šele kasneje odkrili veliko duhovnikov, ki so se borili na strani revežev, za osvoboditev človeka, za sindikalne zahteve delavcev, za socializacijo. Ves ta njihov življenjski boj pa je izhajal iz krščanske vere. Tako so se v zelo kratkem zgodovinskem obdobju skoraj istočasno odkrili eni in drugi v novi in bistveno drugačni luči.

(nadaljevanje na 7. strani)

Po deželnem kongresu Krščanske demokracije

Medtem ko še nič ne kaže, da bi se italijanska politična in posredno seveda tudi ekonomska kriza kakorkoli skušala razčistiti, pa je opaziti določene premike v vrstah glavne italijanske stranke, ki nosi največ odgovornosti za sedanjo Andreottijevo vladno in njene izbire. Od njenih notranjih ravnovesij bo namreč precej odvisno, kakšna bo bodoča italijanska vladna politika. Prav zato pa tudi vse stranke z zanimanjem pričakujejo prihodnji vsedržavni kongres Krščanske demokracije, kongres, ki bo čez dober mesec v Rimu. Do takrat pa je osrednje strankino vodstvo tudi sklenilo, da zamrzne vse pomembnejše spremembe in sklepe.

Kot priprava na 12. vsedržavni strankin kongres so bili prejšnjo soboto in nedeljo po vsej Italiji razni deželni kongresi, ki v političnem merilu niso prinesli nič novega, saj se vse strankine struje in njihovi glavni predstavniki pripravljajo le na preverjanje sil za glavno vodstvo. Deželni kongresi so zato služili le za izbiro delegatov za glavni strankin kongres.

Svoje deželno srečanje je tukajšnja Krščanska demokracija imela v Gorici. Vodil ga je dr. Berzanti, glavno poročilo pa je imel dose-danji deželni tajnik morotejec Tonutti, ki je predvsem podčrtal važnost kar najbolj enotnega nastopa vseh struj v stranki, potem pa se je dalj časa ustavil pri analizi sedanje italijanske politične stvarnosti. Poudaril je še vedno veljavno izbiro leve sredine v večini deželnih

javnih ustanov, kritiziral pa je prehitro in nepotrebno odstranitev socialistov iz vladne večine v »nevarno opozicijsko fronto«. Glede ekonomskih in socialnih programov za našo deželo je potrdil dosedanje strankino usmeritev in prav tako njeno mednarodno pomembno vlogo za utrditev zdravih mednarodnih odnosov med sosednjimi državami zlasti srednje Evrope in za mir med narodi. Prav zato se zavedajo pomembne vloge etničnih manjšin, kate-

Kulturni krožek Devin - Štivan priredi v soboto, 12. maja, ob 20.30 v društvenih prostorih kulturni večer z naslednjim programom:

1. Pozdravni govor dr. Draga Legiša;
2. nastop moškega pevskega zbora »Igo Gruden« iz Nabrežine;
3. predavanje zgodovinarja, univ. prof. dr. Boga Grafenauerja iz Ljubljane o

KMEČKIH UPORIH V NAŠIH KRAJIH

Vabljeni!

rih probleme je treba primerno reševati, odklanjati pa vsako asimilacijo. Prav tako pa se tudi jezikovna manjšina ne sme zapirati v svoj krog. Tajnik Tonutti se je tudi močno zavzel za osnovna načela antifašizma proti rastočemu fašizmu in nacionalizmu. V diskusijo so nato posegli razni strankini vidni predstavniki, zlasti zastopniki posameznih struj.

Udeleženci so nato izvolili 18 delegatov za glavni strankin kongres v Rimu. Trst in Gorico bodo zastopali po trije delegati, Videm sedem in Pordenone pet delegatov. Po odstotkih prejetih glasov je na prvem mestu struja »morotejcev« z 31,24 odst. in petimi delgati. Zatem pride leva struja »forze nuove« s 24,95 odst. in štirimi delegati. Po dva delegata imajo struje »iniziativa popolare« (Rumor - Piccoli),

(Dalje na 7. strani)

USPEŠNA RAST HRANILNICE IN POSOJILNICE NA OPČINAH

V nedeljo, 29. aprila, je bil občni zbor Hranilnice in posojilnice na Opčinah. Številne članke in goste je pozdravil predsednik Jože Podobnik. Poročilo upravnega odbora za poslovno dobo 1972 je podal inž. Milan Sosič. Dr. Alojz Antonac, predsednik nadzornega odbora, pa je prebral poročilo odbora, ki mu predseduje. Sledila je debata in soglasna odobritev bilance.

Hranilnica in posojilnica na Opčinah iz leta v leto povečuje obseg svojega delovanja. Tudi iz poročila za poslovno leto 1972 je jasno razvidno, kako napreduje in širi krog svojega delovanja v čimvečjo korist svojih zvestih članov, vsega našega prebivalstva in v vse večjo korist gospodarstva. Dokaz za široko zaupanje, ki ga uživa naš največji denarni zavod, je nedvomno skok, ki ga je Hranilnica in posojilnica na Opčinah napravila v pretekli poslovni dobi. Zau-pane hranilne vloge so ob koncu leta 1972 prese-gale vsoto treh milijard lir in pol. Samo v preteklem letu so hranilne vloge in tekoči računi porasli za nad devetsto milijonov lir.

Hranilnica in posojilnica je v skladu s svojim statutom in z veljavnimi zakonskimi pred-pisi v pretekli poslovni dobi primerno povečala tudi investicije in posojila za nad štiristo mili-jonov. Čisti dobiček znaša 7.138.000 lir, od tega so člani, zbrani na občnem zboru, dodelili 1.000.000 v dobrodelne namene. Hranilnica in posojilnica je prešla pred kratkim tudi dovo-ljenje za menjavo tujih valut. Izplačevala bo tudi pokojnine INPS vsem upokojujencem, ki se bodo obrnili nanjo.

Na občnem zboru je pozdravil prisotne pred-stavniki Deželne zveze hranilnic in posojilnic. Pohvalil je delovanje upraviteljev openske Hra-nilnice in posojilnice in izrazil svoje zadovolj-stvo nad zanimanjem članov za delo in uspeh te denarne ustanove.

NAGRADA ČLOVEČANSKE DOBROTE IN VZAJEMNOSTI »DEVINSKI GRAD«

Prince Rajmund della Torre e Tasso je dal bla-gohotno pobudo, ki naj bi pospeševala čut občan-ske skupnosti in tekmovalnega duha na področju moralnih in duhovnih vrednot. V ta namen je bilo ustanovljeno posebno združenje, ki bo podeljevalo letno nagrado človečanske dobrote in vzajemnosti — »Devinski grad«.

Nagrado bodo dodeljevali vsako leto na dan 31. avgusta med javno svečanostjo v Devinskem gradu. Obstajala bo v pergamentni diplomu, ki jo bo utemeljevala, in v znesku 400.000 lir, tako razde-ljenih: 50.000 lir otroku od 6 do 15 let starosti, ki se je odlikoval s posebnim dejanjem dobrote; 150.000 lir mladeniču od 15 do 25 let starosti; 200.000 lir starejšim od 25 let, obnašanje katerih dokazuje posebno človečansko vzajemnost.

Za nagrado »Devinski grad« se bodo lahko po-tegovali vsi občani občine Devin - Nabrežina, moški in ženske, glede katerih dva občana jamčita za dejanje dobrote ali človečansko obnašanje. Ta dva občana bosta morala najkasneje do 31. julija vsake-ga leta predložiti osebne podatke predlagane ose-be za nagrado in zadevno utemeljitev v prošnji, na-slovljeni na razsojevalno komisijo nagrade »Devin-ski grad«, ki ima sedež v Devinskem gradu.

Razsojevalno komisijo nagrade »Devinski grad« sestavljajo župan Devina - Nabrežine ali njegov pooblaščenec, ki bo njen predsednik; predsednik Občinske podporne ustanove ali njegov pooblašče-nec; zdravstveni referent občine Devin - Nabre-žina; didaktični ravnatelj šol s slovenskim učnim jezikom občine Devin - Nabrežina; didaktični rav-natelj šol z italijanskim učnim jezikom občine De-vin - Nabrežina; župnik ene od župnij Devina - Na-brežine z rotacijskim turnusom, ki ga bodo dolo-čili župniki sami, in tri osebe, bivaajoče v občini Devin - Nabrežina, ki jih bo iz leta v leto izbiral prince della Torre e Tasso.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

GLASBENO - BALETNI POPOLDAN

V torek, 15. t.m. ob 15.30

Nastopajo gojenci Glasbene matice iz Trsta in ba-letke škedenjskega doma.

Politična intervencija zaradi nameravane ukinitve važne radijke oddaje

Deželni svetovalec dr. Štoka je poslal 9. maja t.l. deželnemu predsedniku Berzantiju nasled-nje pismo:

»Obveščam Vas, da se bo ukinita, kakor sem zvedel, od 28. maja do 30. septembra rubrika »Umetnost, književnost in prireditve« (3. stran pri slovenskih časnikarskih oddajah radia Trst A). Poleg tega je bil zmanjšan proračun za odsek slovenskih programov radia Trst A za 10 odstotkov, kakor sem že imel priložnost ob-vestiti odbor, ki mu predsedujete, z interpelaci-jo št. 397 z dne 18. aprila 1973.

Kakor Vam je gotovo znano, je ena bistve-nih nalog radia Trst A, obveščati slovensko manjšino o njeni in o splošni kulturni dejav-nosti.

Z ukinitvijo omenjene oddaje bi prenehala ena izmed bistvenih nalog, ki jih postaja oprav-lja za slovensko manjšino.

Kar se tiče skrčenja proračuna, bi to povzro-čilo močno zmanjšanje sporedov, zlasti v prozi in glasbi.

To bi pomenilo veliko nazadovanje kultur-nega dela, oziroma kulturnih oddaj za sloven-ske poslušavce.

Zato Vas prosim, gospod predsednik, da bi posredovali pri pristojnih oblasteh, da bo mogla radijska postaja Trst A nadaljevati s svojimi oddajami, namenjenimi slovenski manjšini v naši deželi.

BARAGOV DOM V RICMANJIH

Skavti in dramska skupina Marijine druž-be so v nedeljo, 29. aprila, poskrbeli za vesel popoldan v lepi Baragovi dvorani v Ricmanjih. Skavti so izvedli šest skečev, ki so razveselili po-sebno mladino. Nato je nastopila dramska sku-pina Marijinega doma iz ulice Risorta v Trstu s šaljivo enodejanko, ki jo je režirala gospa Stana Oficija. Omeniti moramo, da imajo dram-ske skupine Marijinega doma zelo častitljivo tradicijo, saj delujejo že od leta 1899 in so v o-menjeni dvorani v Trstu nastopali med drugi-mi igralci Gorjup, Jelica in Anica Čok ter Jo-sip Fischer. Enodejanka, ki so jo prikazali v nedeljo, je poslušalcem zelo ugajala. Prisotni pa so nagradili s ploskanjem film o življenju skavtov, ki je bil zadnji na sporedu.

E. F.

Štandrež

SHOD V SPOMIN PUNTARJEV

V nedeljo popoldne se je zbrala velika množica domačinov in gostov iz mesta in okolice na igrišču poleg župnijskega doma.

Prihiteli so k izredno uspešno organizirani prireditvi v spomin goriških kmečkih puntov pred 260 leti.

Vsa prireditve je potekala kot prava akademija na prostem. Že oder je bil stilno tako urejen, da je zbudil v gledalcih vzdušje kmečkega življenja pri nas v prejšnjih časih.

Zgodovinski okvir puntarske dobe je podala v tekoči besedi dr. Marija Češut. Zbor »M. Filej« je pod spretno Klanjščkov roko zapel nekaj udarnih pesmi, ki jih malokdaj slišimo. Pevci so jih navdušeno in precizno podali, da so jim navdušeno ploskali tudi starejši udeleženci in še bolj mladina, ki je marsikatero teh pesmi prvič slišala.

Skrbno in izredno ljubko so mladenke iz Doberdoba podale recital sonetov »Za staro pravdo«.

Na sporedu je bil tudi Peterlinov puntarski prizor v Pregarčevi režiji. Nastopila je domača dramska družina društva »Štandrež«.

Slavnostni govor je imel deželni poslanec Drago Štoka.

IZ GOVORA DR. ŠTOKE

Boji za staro pravdo so se ponavljali na Slovenskem celih pet stoletij.

Končali so se šele leta 1848, ko je bil fevdalizem premagan in je bilo tlačanstvo pregnano z naših tal.

Ko z našimi zgodovinarji ponovno ugotavljamo ta dejstva, se obenem na današnji naši proslavi v slavo in trajno hvalečnost vseh naših kmetov, ki so se z vilami in grabljami borili za svojo pravdo na slovenskih tleh — od Brežic na Dolenjskem do Tolmina in Devina na Primorskem; od Krke, Save do Soče in Jadranskega morja — vprašamo v dno srca: Kaj nam danes v zamejstvu še pomenijo ti kmečki punti? Kako je danes z našim kmetom in našo zemljo? Kako je danes z našimi narodnostnimi pravicami, z našo staro pravdo?

Dediči smo naših kmečkih puntarjev, z njimi povezani v boju za staro pravdo. Z njimi smo bili povezani, ko smo z dvignjeno glavo v jutranji zarji hodili z Bidovcem, Marušičem, Valenčičem, Milošem na poslednjo pot, ki je peljala iz tržaških koronejskih celic na bazo- viško gmajno. S puntarji smo bili, ko smo molče trpeli in pričakovali vrnitve domov fantov, ki so zgrabili puške in šli nad diktatorja-okupatorja.

In če se danes ozremo po vsem tem trpljenju, ki ga je naš narod daroval na oltar sprave in miru, in se vprašamo, kako je danes z nami,

Izrael je obhajal 7. t.m. 25-letnico svojega obstoja kot država z veliko parado, ki je pokazala moč njegove vojske. Skoro gotovo je, da razpolaga tudi že z atomskimi bombami. Judovsko ljudstvo pa praznuje jubilej svoje države, po kateri je toliko časa hrepenelo, z javnim rajanjem, veseljami in molitvami.

Ob koncu preteklega tedna je bila v Stalnem slovenskem gledališču v Trstu krstna predstava »Tolminec«, na motiv tolminskega punta. Igro sta po Pregljevem romanu priredila Mejak in Benedetič. Zaradi pomanjkanja prostora bomo o predstavi poročali prihodnjič.

pripadniki mladega in odločnega naroda, kate-rega del živi v zamejstvu, v mejah italijanske republike, v Kanalski dolini, Benečiji, na Goriškem in Tržaškem? Smo po vsem prestanem trpljenju za svoje pravice, za svoj jezik, za svojo zemljo dosegli to, kar bi nam vsaka družba morala dati? In potem še: smo vredni slavne preteklosti svojih prednikov v našem delu? Je v nas še vedno živa ljubezen do našega jezika, do slovenstva v kulturnem, političnem, športnem življenju? Koliko smo sami krivi, če zaplavamo v asimilacijo, zatajimo svoj rod in jezik? Zdaj, ko nam nihče ne daje ricinusovega olja, če pojemo naše pesmi, nikdo ne zapi-ra, če govorimo v javnosti slovensko, dajemo otroke v slovenske šole, hodimo k slovenskim prireditvam, slovenskih mašam? Koliko smo sami krivi, če nas zamika in mislimo, da bomo v objemu drugega naroda rešili vse svoje probleme? Nam je morda upornost naših prednikov v tem smislu uplahnila? Če je temu tako, potem naj nam te proslave ob kmečkih puntih dajo misliti v tem smislu in vrnejo nam pristno in neomadeževano ljubezen do svoje zemlje, svojega jezika, svojih tradicij. Kaj niso naši kmečki puntarji nastopili kot Slovenci pred gosposko, pred plemstvom, kot Slovenci v obrambo svojih socialnih pravic? Ta njihov samostojni nastop, ta njihova ponosna upornost v slovenskih narodnostnih pravicah nam je danes v zamejstvu v trajen zgled.

Po osrednjem govoru je zbor »Filej« močno zapel še nekaj pesmi in je zaključil slovesnost z viharo »Zdravljico«.

Števerjan

NAŠ ZBOR

Kdor stopi med kakimi obredi v našo cerkev in sliši petje s kora, se začudi, da se je cerkveni zbor tako lepo dvignil. Zato je prav, da nekaj o njegovi organizaciji tudi povemo. Po-budo sta dala župnik Prinčič in odbor prosvetnega društva F. B. Sedej. Sicer moramo priznati, da ni nikoli popolnoma zaspal. Vendar ni vse šlo tako naprej, kot bi moralo iti. Zato so se pevke in pevci zbrali in pogovorili, kako bi dali svojemu delu novega zagona in kako bi požrtvovalnemu organistu-dirigentu Srebrni-ču pomagali pri težavnem delu.

Zbor ima zdaj 40 članic in članov. Po večini so to mlada grla, s katerimi bo mogoče doseči lepe uspehe, kakršnih so bili števerjanski pevci že vajeni. Zbor ima v načrtu tudi nastope pri prireditvah prosvetnega društva F.B. Sedej.

Izbral si je tudi nov odbor, ki ga sestavljajo: Aleš Pintar, predsednik; Mirko Mužič podpredsednik, Mirjam Dornik Hlede, Marta Komie, Ivan Maraz, Ciril Terpin odborniki.

Odbor si je že izdelal delovni program, ki ga bo skušal natančno izvesti.

V nedeljo se je zaključilo tudi pri nas, s petjem in folklornim rajanjem prvomajsko slavje, ki je trajalo pod okriljem prosvetnega društva Briški grič ves teden. Spored je bil slikovit in raznovrsten. Večkrat ga je motilo tudi slabo vreme. Kljub vsemu pa so dobro pripravljene točke sporedov privabile na stotine in stotine ljudi v majniško cvetje odeti Šte-verjan.

Volilne priprave na Goriškem

Za deželne volitve, ki so določene za polovico prihodnjega meseca, so se različne politične skupine že začele pripravljati tudi na Goriškem. Pa je vse predvolilno ozračje še nekam medlo in brez pravega navdušenja. Zaenkrat se v političnih tajništvih razpravlja o posameznih kandidaturah. Imena bodo morda objavljena že prihodnji teden, toda le pri nekaterih strankah.

Socialni demokrati so seznam deželnih kandidatov že pripravili, seveda brez Slovencev.

SPOROČILO ŠOLSKEGA ODBORA

Delovni šolski odbor za Goriško je imel dne 2. maja 1973 svojo peto redno sejo. Navzoči so bili tudi zastopniki raznih organizacij in ustanov. Razpravljali so o raznih vprašanjih v zvezi s slovensko šolo, med drugim o zakonu o osnovnih šolah po okoliših. Odbor je ugotovil, da se omenjeni zakon ne more izvajati za pripadnike slovenske narodnosti v mestu Gorica, kajti slovenski ljudje živijo po vseh mestnih predelih in zato jim mora šolska oblast dopustiti možnost, da svobodno izbirajo med eno in drugo mestno osnovno šolo. Odbor meni, da bo o taki zadevi morala predlagati rešitev mestna konzulta, ki pa še ni bila ustanovljena. Zaradi tega odbor poziva starše, naj vpišejo svoje otroke v osnovno šolo po svoji svobodni izbiri.

ZA MLADE UMETNIKE

Vse ljubitelje mladine vabimo, da se udeležijo tekme ex tempore, ki bo v zavodu Sv. družine (sirotišče) v nedeljo, 13. maja, od 17. do 17.30. Tekmovali bodo otroci iz vrtea in mladinci srednje šole.

Prav tako je tudi socialistična stranka izbrala sedem kandidatov za goriško pokrajino. Na listi je tudi Slovenec Marko Waltritsch, pokrajinski podpredsednik iz Gorice. Kandidature pa bodo morala potrditi še strankarska vodstva.

— O —

Rupa - Peč

DOMAČI PRAZNIK

Upamo, da nam bo vreme v nedeljo, 13. maja, prizaneslo z dežjem. Zato ponavljamo vabilo na naš domači praznik, ki si je že pridobil tradicionalno ime praznik Markove frtalje.

Kakor je bilo napovedano že za prejšnjo nedeljo, bomo obhajali naše pomladansko srečanje v Rupi na prostoru pri cerkvi ob 15. uri popolne. Nastopili bodo tudi mladinski zbori in tisti s Krasa. Na sporedu so tudi priložnostne točke.

Seveda ne bo manjkala pristna vinska kapljica in za sladokusce dobri prigrizki.

Vsi sosede in domačini so najpriskrčnejše vabljeni v naš prijazni kraj ob Vipavi in pečanski skali.

Sovodnje

RAZSTAVA

V soboto, 12. maja, bo ob 20.30 v Kulturnem domu v Sovodnjah odprta razstava sodobne slovenske grafike.

Razstavljalo bo svoje izdelke enajst grafikov, ki so pred kratkim gostovali v Trstu.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Knjiga o tolminskem puntu leta 1713

Med mnogimi pobudami, ki so jih izvedli v okviru prireditve v spomin 260. obletnice tolminskega kmečkega upora, spada tudi izid publikacije »Veliki Tolminski punta leta 1713«, ki jo je izdal Goriški muzej iz Nove Gorice. Izšla je v obliki ciklostilirane brošure. Kot zanimivost naj omenimo, da je risba na naslovni strani delo tržaškega slikarja Klavdija Palčića, prikazuje pa obleganje devinskega gradu.

Knjigo »Veliki tolminski punt leta 1713« je uredil direktor Goriškega muzeja v Novi Gorici Branko Marušič in se deli na dva dela. Med sestavki v prvem delu naj omenimo zlasti razpravo urednika o poteku dogajanj med velikim tolminskim kmečkim uporom, dalje so med drugim objavljeni slovenski prevodi nekaterih zgodovinskih virov, ki se nanašajo na ta dogodek, pomemben pa je tudi prispevek, v katerem je objavljena vsa dosedanja zgodovinska literatura o tolminskem puntu. Zelo zanimiva je skica, ki nam prikazuje, kje povsod se je leta 1713 razširilo uporniško gibanje, ki je zajelo skoraj celotno ozemlje Primorske, tudi področje devinskega gospostva. V drugem delu publikacije so natisnjeni odlomki iz literarnih del, ki so nastala kot odmev na kmečke upore na Tolminskem (tisti leta 1713, ni bil edini, marveč le najpomembnejši in največji). Komentar z naslovom »Odmevi tolminskega punta v slovenski književnosti« je napisal Marijan Breclj. V tem delu knjige so deloma objavljeni tudi izsledki dr. Marije Češut, ki je v svoji doktorski disertaciji ugotovila, da so na nastanek Pregljevega romana »Tolminci«

v veliki meri vplivali originalni arhivski viri iz Pokrajinskega zgodovinskega arhiva v Gorici.

Kakor poudarja Branko Marušič v uvodu h knjigi, je ureditev gradiva v njej določalo več razlogov, med temi skopo odmerjen čas in namen publikacije, ki naj bi služila predvsem šolam, zato prinaša le v maločem novosti. Kljub temu pa je treba poudariti, da vsebuje razmeroma zaokroženo sliko o dogajanju v naših krajih pred 260 leti, ki bo gotovo zanimala tudi strokovnjake in širši krog bralcev, še posebej pa primorske rojake. Izdajo te publikacije moremo končno razumeti tudi kot opozorilo in obvezo slovenskim zgodovinarjem, ki naj bi v bodočnosti čimbolj popolno in objektivno osvetlili veliki tolminski punta leta 1713 in sploh kmečko uporniško gibanje na Primorskem. Izkazalo se je namreč, da je to poglavje slovenske zgodovine še v marsičem nejasno ter obetajo nadaljnje raziskave v arhivih v Gorici, na Dunaju in še kje drugje mnoga zanimiva in pomembna nova odkritja.

M.V.

Društvo slovenskih izobražencev bo imelo v okviru razprav o aktualnih problemih zamejskih Slovencev v ponedeljek, 14. maja razgovor o

VLOGI RADIA V NAŠEM KULTURNEM IN DRUŽBENEM ŽIVLJENJU

Razprava bo v mali dvorani Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3. Začetek ob 20,15.

PREKMURSKI SLOVENC V NEMŠKI REVJI

Aprilska številka nemške revije »Gustav-Adolf-Blatt«, ki izhaja že devetnajsto leto v Kasselu v Nemčiji kot glasilo Centrale Gustav-Adolf-ustanove evangeličanske Cerkve v Nemčiji, je prinesla na ovitku (celostransko) lepo barvno fotografijo s posvetitve nove evangeličanske cerkve v Pečarovcih v Prekmurju. Fotografija prikazuje večjo skupino ljudi pred novo cerkvijo, ki jo je prebivavstvo zgradilo z lastnim delom in darovi. Posvečena je bila 24. septembra lani in ob tej priložnosti se je zbralo tam okrog 2000 protestantskih Prekmurcev, pa tudi posebna delegacija evangeličanske Cerkve iz Nemčije.

V notranjosti revije je objavljen na dveh straneh daljši članek o tem prazniku slovenskih protestantov. Napisal ga je Dieter Knall in članek spremljajo tri fotografije, ki jih je tudi posnel Knall. V članku prikaže najprej zgodovino slovenskega protestantizma od Trubarja naprej, o kateri pravi, da je bila razgibana, in o njej je res zelo dobro poučen. Potem govori o socialnem stanju prekmurških protestantov, o nazadovanju prebivavstva v njihovih vaseh v zadnjem času zaradi odselejevanja v industrijska mesta in v tujino, omenja slovenske izseljence v Nemčiji in opisuje nato praznik posvečenja nove cerkve v Pečarovcih.

O zidavi cerkve pa piše: »Sedemnajst vasi je bilo udeleženi pri zidavi. Vsaka je sezidala pon en zid male cerkve pod vodstvom polirja in v lastni režiji. Les so prispevali kmetje in ga tudi pripekljali, prav tako so s trudom spravili tja tudi pesek in kamenje. Cement in pločevino za streho so morali pripeljati od daleč. Marsikak ud evangeličanske občine je nosil gradbeni material tja na hrbtu ali je zasopihan porival težko naloženo kolo po holmu navzgor. Vsaka družina je pomagala, nekatere so opravile zastoj več kot 2000 ur prostovoljnega dela in celo katoliške hiše v okolici se niso branile pomagati.«

V LIBANONU

(Nadaljevanje s 1. strani)

beduini so tedajne potokli in jih izrinili iz države. Umaknili so se v Sirijo. Sirija se sicer dela za njihovo veliko zaščitnico, a na svojih tleh jih nima rada. Tako jih je poslala v Libanon. Zdaj bi se gverilci radi polastili oblasti v tej državi, da bi lahko počenjali, kar bi hoteli, medtem ko bi jim libanonska vlada rada vsilila nekaj omejitev, da bi preprečila izraelske povračilne udarce, ki vedno zadenejo tudi libanonsko civilno prebivalstvo. Tako je nujno, da prihaja do medsebojnih ribarij in celo spopadov.

Miru najbrže ne bo prej, dokler ne bo gverilsko gibanje odrinjeno tudi iz Libanona ali dokler se ne bo polastilo oblasti v tej edini res demokratični in omikani arabski državi. V resnici se ponavlja zdaj v Libanonu igra, ki so jo začeli gverilci v Jordaniji. Toda če se bodo dali izrinili še iz Libanona, bo to pomenilo najbrž konec palestinske gverile, ki je že zdaj taka samo po imenu, ker dejansko ne vodi več gverilske vojne proti Izraelu, ampak terorizira prebivavstvo v gostujoči državi, kar spominja na znano basen o lisici, ki je dala v svojem brlogu zavetje ježu. Skoro gostovo pa je, da se palestinskemu ježu ne bo posrečilo izrinuti libanonske lisice iz njenega brloga, ker, kot rečeno, tega ne bodo dopustili Izraelci. Veliko krivdo pri tem pa ima ostali arabski svet in posebno tudi bogate države, ki ničesar ne store, da bi končno rešili strašni problem pol milijona palestinskih beguncev, ki že dve generaciji živijo v taboriščih kot žrtve političnih špekulacij, fanatizma, revščine in brezsrčnosti.

F.J. - 138 S M R T V POMLADI

»Oh, ti si Takoj ti bom odprla.«

Ko je zaslišal njen glas, mu je odleglo. Čutil se je neznansko olajšanega, kakor da so se razklenile železne klešče, ki so mu stiskale srce. Slišal je, kako je zašumela postelja, kako je počasi vstala in nato rahle, počasne, nekam drsajoče korake. Špranja pod vrati se je razsvetlila, slišal je, ko je zavrtela stikalo. Nato se je zavrtel ključ v vratih; ko pa jo je zagledal v dolgi spalni srajci, je skoro ni spoznal. Bila je popolnoma druga kakor zadnjič, v nedeljo. Takrat je imela zdravo, rožnato polt, zdaj pa je bila blede kakor smrt in shujšana, da so se ji delale sence pod ličnimi kostmi.

»O, dober večer,« je dejala, »si le prišel?«

Držala je vrata odprta, da je vstopil, toda videl je, da se opira z drugo roko ob zid, da bi ne padla.

Pozabil je odzdraviti. Gledal jo je kakor prikazen, kakor da ne verjame svojim očem. Ona je spet obrnila ključ v vratih, nato je počasi odtavala k postelji in omahnila nanjo. Pokrila se je z odejo, kakor da ji je zelo mraz. Videl je, da vsa drgeta. Imela je čudno velike, črno obrobljene oči, ki so se svetile kakor v vročici, ustnice pa blede in brezkrvne.

»Kuna, kaj ti je?« je vprašal s tesnobo.

»Saj si vendar lahko misliš, kaj mi je,« je odvrnila. Upirala je vanj svoje svetle, vročične oči, v katerih je bil nekaj poseben, tuj izraz, kakor ga doslej še ni videl v njih, nekaj žalostnega in brezupnega, obenem pa hrepenečega.

Molčal je, toda v njegovih očeh je brala tak strah, da je rekla mehkeje:

»Pri babici sem bila.«

Razumel je, toda ni vedel, kaj naj odgovori. Stal je sredi sobe in jo gledal.

»Sedi sem k postelji,« je dejala in se nekoliko odmaknila. »Tako sem si želela, da bi prišel. Tako težko sem te čakala.«

Sedel je na rob postelje, kamor mu je pokazala, previdno, kakor da se je boji dotakniti. V njenih očeh je bilo neko nemirno žarenje. Nepremično ga je gledala.

»Ves dan sem te čakala. Samo nate sem mislila,« je ponovila.

»Kuna, zakaj si to storila?« je vprašal, obenem pa se že s studom zavedel vse hinavščine svojega vprašanja.

»Kaj pa mi je preostalo drugega. Otroka ne morem imeti, nikoli več bi se ne smela prikazati domov, in tudi zaradi tebe, saj veš, kako bi ljudje govorili.«

Da, vedel je, da je mislila tudi na njega, on pa je tako malo mislil nanjo. Bilo ga je sram. Ni vedel, kaj odgovoriti.

»Čakala sem do včeraj, mislila sem, da boš morda še prišel, ker boš hotel vsaj otroka, če že ne mene. Ko pa te ni bilo, sem šla. Nihče ne ve, kaj sem storila, toda morda slutijo. Zdaj sem zelo slaba, a babica je rekla, da bom čez kakšna dva dni že lahko vstala, samo paziti se bom morala.«

Govorila je s tihim, trudnim glasom, v katerem je bilo nekaj otročjega, kakor da se ne zaveda pravega pomena tega, kar je storila, ampak samo telesnega trpljenja, pred katerim jo je strah. (Dalje)

Po deželnem kongresu Krščanske demokracije

(Nadaljevanje s 4. strani)

»base« (zmerna levica) in furlanska lista iz Pordenona. Po en delegat pa bo zastopal v Rimu »impegno democratico« (Colombo - Andreotti), »nuove cronache« (Fanfani) in »centralità democratica« (Taviani).

Kot je zgoraj razvidno, je tudi deželna Krščanska demokracija sestavljena iz številnih struj. Ta razbitost pa je zlasti v zadnjem času in v vsedravnem merilu močno ovirala strankin razvoj in je bilo nujno, da se nekatere manjše skupine pridružijo sorodnim in večjim strujam. Prav ta pojav bo morda najmočnejše vplival na bodoča ravnovesja med notranjimi silami v stranki in tedaj tudi na strankine politične izbire.

V sedanjem predkongresnem dogovarjanju se je število struj znižalo že od devet na šest. Najvidnejši je bil Tavianijev pristop v Rumorjevo in Piccolijevo strujo. S tem je ta skupina postala v stranki najmočnejša in govori se, da bo novi strankin tajnik prav Rumor namesto vedno manj priljubljenega Forlanija. Potem pride po svoji moči Fanfanijeva struja, ki se utegne povezati s prvo in tako imeti večino v

SKAVTSKO JURJEVANJE

V nedeljo so pripravili slovenski tržaški skavti svoje vsakoletno jurjevanje v neki dolini med Bazovico in Padričami. Jasno nebo in toplo sonce sta obetala prijeten pomladanski dan in res je bilo vreme ves čas naklonjeno tej mladini, ki ima v svojem organizacijskem programu kot temeljno točko ljubezen in življenje v naravi.

Na določenem kraju se je zbralo čez sto fantov vseh starosti, ki so po opravljeni maši prisostvovali pristopu novih članov, tako najmlajših — volčičev kot tudi izvidnikov. Opolodne so marljivi kuharji pripravili še kar dosti paštašute, pa je menda še nekaj zmanjkalo, saj je znano, da sredi zdravega okolja in po zadiranih tekmovalnih dobra hrana prav krepko tekne. Po kosilu pa se je razvila dolga in razčlenjena igra, lov na »liscico« in ker nekaterih tekmovalcev dolgo časa ni bilo v tabor, so si nekateri že čakali, da se od kje pojavijo s pravimi liscicami. Pa so se namesto teh vrnili le vsak s svojim sladoledom. Sledil je razgiban in po skavtsko naštudiran taborni ogenj, ki se ga je udeležilo »na galeriji« tudi zajetno število občinstva, ki resda ni vsega prav dobro razumelo, smejalo pa se je kljub temu vsem raznim smešnicam, igricam in vicem, ki so jih bili pripravili skavti po raznih četah. Z nekaj temeljnimi mislimi o bistvu skavtizma kot vsakdanjega pričevanja in s pesmijo slovesa so se tržaški skavti razšli po svojih vaseh.

Istega dne so pripravile svoje jurjevanje tudi tržaške skavtinje, in sicer v Mačkovljah. Tudi pri njih je maši sledil obred skavtske obljube in v skavtsko organizacijo je pristopilo okrog 40 mladih deklet. Res lep in prepričljiv uspeh starejših požrtvovalnih skavtinj! Skavtinje so se nato po skupinah pripravljale na popoldanski veliki zbor, na katerem se je morala vsaka skupina izkazati s svojo programsko točko. Zlasti najmanjše so pokazale izredno prizadevnost in tako po svojih močeh pripomogle k prijetni zabavi. Tudi skavtinje so imele nato na sporedu daljšo skupno igro. Razšle pa so se vesele in zadovoljne zaradi lepega vremena, prijazne družbe in sproščenega veselja, ki so se ga ves dan naužile.

stranki. K tej koaliciji pa je zelo verjeten pristop morotejcev in struje »base« in s tem bi Krščanska demokracija dobila kar močno vodilno skupino, ki bi stranki dala jasnejši politični program, državi pa novo vladno koalicijo in verjetno spet levosredinsko koalicijo. Andreotti bi tako popolnoma pogorel.

Na prihodnjem kongresu, ki bo od 6. do 10. junija, bo imela Krščanska demokracija lepo priložnost, da se notranje opomore in da se odloči za jasnejšo in primernejšo vladno politiko.

— O —

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

Ivan Pregelj

TOLMINCI

po dramatizaciji Mitje Mejaka za Stalno slovensko gledališče priredil Filibert Benedetič

V petek, 11. t.m. ob 17. uri — Abonma red I
v soboto, 12. t.m. ob 19. uri — Izven abonmaja
v nedeljo, 13. t.m. ob 16. uri — Abonma Red F —
okoliki

v sredo, 16. t.m. ob 16. uri — Abonma Red G in H
v četrtek, 17. t.m. ob 16. uri — Abonma Red J

— O —

Na Koroškem je čutili nov val protislovenske gonje. Koroški Slovenci ne vedo, na koga naj se obrnejo za učinkovito pomoč.

IZ DELOVANJA SLOVENSKEGA KULTURNEGA KLUBA

Zadnjo soboto smo z zanimanjem poslušali predavanje Vilija Steguja, kaplana v Solkanu pri Novi Gorici, ki je tudi član gibanja 2000. Predavatelj ni suho sledil niti predavanja, ampak je skušal podajanje teme »Krščanstvo v luči vstajenja« prevetrili s svojimi pogledi. Kristusov nauk ostaja isti, vendar so ga v srednjem veku izvajali povsem drugače kot danes. Pravilno je, da znamo kritično prejeti preteklost Cerkev. Še danes se preveč podrejamo formi. Obtožujemo se naučenih grehov, resnična krivda pa ostane neizrečena. Kar nam je ostalo v spominu iz mozaika misli, ki jih je predavatelj nanizal, je tudi to, da Kristusova zapoved ljubezni ni namenjena le intelektualcem, kajti razumeli so jo povečini preprosti apostoli.

Mislimo, da je predavanje pomagalo poslušalcem do poglobitve navedenih vprašanj. Sledila je daljša debata v ožjem krogu prisotnih, ki se še posebej zanimajo za probleme krščanstva.

V soboto, 12. maja, bo pesnik Vinko Beličič, profesor na slovenskem liceju v Trstu, predstavil svojo pesniško zbirko »Bližine in daljave«. Vljudno vabljeni vsi!

— O —

V Jugoslaviji se množijo glasovi iz sindikalnih vrst o vedno slabšem položaju delavcev. Na vodilnih položajih v gospodarstvu je še vedno preveč nesposobnih ljudi.

NAPREJ OD DIALOGA

(Nadaljevanje s 3. strani)

Dialog, ki je sledil tako v Italiji kot po vsej Evropi in je trajal tja do sedemdesetih let, je podrl tisto umetno, z obeh strani postavljeno pregrado med marksisti in kristjani.

Danes je zato veliko bolj jasno, da kristjan lahko vskladi svojo vero s političnimi in socialnimi boji in se celo lahko poslužuje marksistične zgodovinske analize. Prav tako pa je za marksiste jasno, da ni in tudi ne more biti neskladja med vero in družbenim angažiranjem in da kristjani niso drugorazredni sodelavci v družbenih bojih.

Dialoga torej ni več, ker ni več dveh ločenih svetov, ampak je en sam svet, ki ga na eni strani karakterizirajo krivice, nasilje, izrabljanja, zločini, na drugi pa delavski razred, razredni boj in vzajemna pomoč. Na tem področju pa je treba še vse odkriti in odkrivati moramo skupaj marksisti in kristjani, vsak s svojim najplemenitejšim in avtičnim doprinosom. Zaenkrat — je sklenil Lombardo Radice svoj govor — je le pripravljen teren na poti do drugačnega in boljšega sveta.

Izredno zanimiva in za razvoj delavskega gibanja zelo pomembna izvajanja marksista Lombarda Radiceja sem pazljivo poslušal bodisi kot kristjan, ki se v samem sebi bori za bolj avtentično krščanstvo, bodisi kot prepričan zagovornik zgodovinskega srečanja marksistov in kristjanov na področju praktičnega življenja. Ker ni bilo čutili dialoga, je zunanji opazovalec morda sklepal, da se je dialogična vez pretrgala zaradi reševanja partijskih notranjih problemov na marksistični in zaradi cerkvene kontestacije na krščanski strani. Zato je bilo takemu površnemu opazovalcu težko razumeti, recimo, podporo čilskega episkopata Allendejevi vladi, težko mu je bilo sprejeti boj španskih duhovnikov ob strani marksistov proti »katoliške mu« režimu, težko mu je bilo sprejeti izjave francoskih škofov pri zadnjih parlamentarnih volitvah,

kot mu je tudi težko doumeti potrebo južnoameriškega sodelovanja laikov, duhovnikov in škofov z vsemi naprednimi protirežimskimi silami.

Lucio Lombardo Radice je s preprostimi besedami kot jasen in daljnoviden mislec ujel v svoj govor bistvene razloge vseh teh političnih izbir katoličanov in je istočasno poudaril tudi za marksiste, potrebo po odgovornem premiku v to smer.

Kot kristjani, ki se zavedamo svojih verskih in človeških dolžnosti, njegova izvajanja lahko samo pozdravimo, z željo, seveda, da bi jih sprejeli za svoje v njihovi najpristnejši zamisli tudi marksisti, čeprav je morda tudi zanje ta izbira težka. To je bilo namreč opaziti pri razgovoru, ko je bilo pri nekaterih posegih mlajših marksistov še čutili gledanje iz preteklosti. Toda zamisli, da zdaj ni več ovir za vpis kristjanov v leve stranke, morda še vedno v osnovi botruje težnja razumeti sogovornika kot sredstvo in ne kot subjekt, ob katerem in s katerim je treba nekaj graditi. Da pa je možno skupaj delati, ni morda le kakšna utopična teorija, to je danes že povsem sprejemljivo in nujno dejstvo zlasti v najbolj zaostalih predelih naše zemlje.

Proti tej družbeni zahtevi ne moremo sprejemati kakšnega oponašanja Kocbekovih težav za časa in po partizanskem obdobju in sicer zato, ker so tedanji zgodovinski dogodki prehiteli normalen razvoj zblizevanja, in morda še bolj zato, ker je imel odnos tedanjih marksistov do ostalih skupin tako potirahalen, posesiven in ekskluziven značaj. Od tedaj se je že marsikaj spremenilo in tudi za slovenske in italijanske marksiste se čas ni ustavil. Gotovo je danes že bolj pripravljen teren za srečanje ob konkretnih problemih, toda o tem se ne bomo vzajemno prepričevali, kvečjemu si bomo to vzajemno z dejanji dokazali. Mislím, da je bil to tudi osnovni predlog Lombardo - Radiceja v njegovem petkovem govoru.

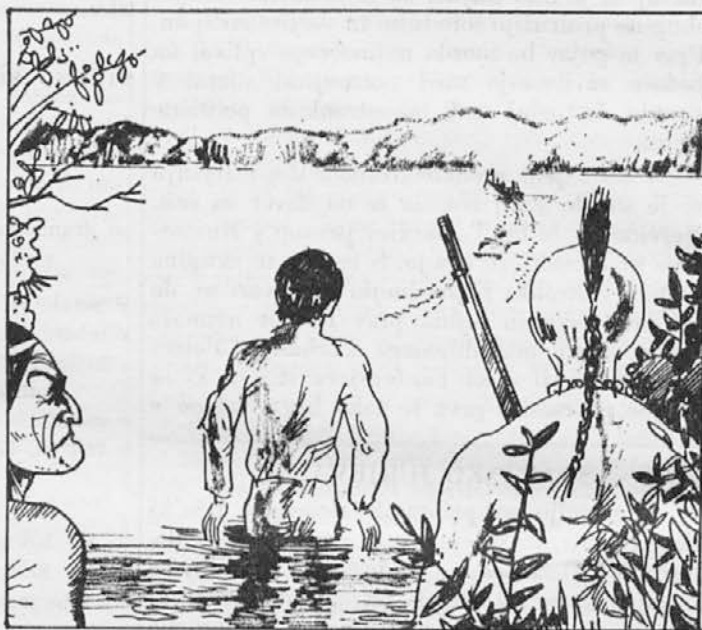
31

Po Conradu Richterju
prireja Olga Ratej, riše Melita Vovk-Štih.

61. Indijanci so se kriče pognali iz goščave, nabili puške in spet užgali. Čoln pa se je že bližal nasprotnemu bregu in ob njem varno izginil navzdol. Nastala je moreča tišina. Slišalo se je samo naglo sopenje opeharjenih vojščakov. Beli sin je povešene glave in rok pritaval na breg. Bil je kot omamljen, telesno navzoč med sopečimi, poslikanimi ljudmi in vendar ne z njimi, ko jih je odsotno gledal. Vedel je le, da jih je pravkar izdal. Nihče od plemenskih bratov mu ni privoščil pogleda, ko je prišel iz vode. Vsi so se odvrnili od njega in mu prezirno pokazali hrbet, čem in mu z vitico zvezala roke in noge.

celo Polovična puščica. Kaj naj jim zdaj reče, kako naj jim to pojasni, ko pa si sam ni znal pojasniti! Zgodilo se je brez sodelovanja njegove volje. Omotičen je stresel glavo, zaprl oči in jih spet odprl. Ko je zdaj stal tam, osramočen, moker in bešen kot najodvratnejši podlež, so se vojščaki odmaknili, kot da bi bil kužen, in sklenili krog okoli pepela tabornega ognja. Vedel je, da se posvetujejo, kaj bodo z njim storili. Slišal je besedi »ah-guhk« (kača), šupijarr (vohun) in vendar ni dojel njenega pomena. Potem sta ga zgrabila Hrapava skorja in Tisti-pod-gri-

62. Hrapava skorja je stopil korak nazaj, se molče sklonil in pobral iz pepela zoglenel kos veje. Prav tako dostojanstveno je stopil k obtoženemu in mu z ogljem počrnil eno lice. Vsi drugi so stali ob strani in negibno opazovali zloveški obred. Medtem se je Tisti-pod-gričem spustil po obrežju in zajel blato v prgišče. Dostojanstveno kot prej Hrapava skorja se je približal izdajalcu in mu z blatom namazal drugo lice. Beli sin je vedel, kaj ta obred pomeni: tukaj, pod zelenim baldahinom indijanskega gozda, pred obličjem povsod pričujočega Velikega duha mu bodo sodili. Posvetovali se bodo in sklenili, ali bo kaznen takšna, kot

jo obeta črno oglje, ali pa mu bodo podarili življenje. Prvi se je priglasil Grenki in vrgel debelo vejo na pepel kot znamenje, da glasuje za smrt na grmadi. Sledili so drugi — in suhe veje so se grmadile. Beli sin je gledal kup in se čudil, da ne drgeta, ko to gleda. Bilo mu je čudno vseeno, kaj bodo z njim storili. Vedel je, da je zagrešil hudodelstvo in da mora biti zanj kaznovan, toda vse to mu ni prišlo do srca. Ko je Polovična puščica videl, kako se sodba izteka, se je v obupu opotekel v gozd in izginil.

B
E
L
I
S
I
N